

ปรัชญาประสบการณ์นิยม และการพัฒนาสู่การจัดการศึกษาพยาบาลในศตวรรษที่ 21 Experimentalism and the Improvement of Nursing Education in the 21st Century

นาวพร ดำแสงสวัสดิ์^{1*}, พัชร รัตนพงษ์¹ และ สุธาสินี เจียประเสริฐ²

Nawaporn Damsangsawat^{1*}, Patcharee Rattanapong¹ and Suthasinee Chiapraser²

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สงขลา^{1*}, วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครศรีธรรมราช²

Boromarajonani College of Nursing, Songkhla^{1*}, Boromarajonani College of Nursing, Nakhon Si Thammarat²

(Received: May 03, 2019; Revised: August 09, 2019; Accepted: August 13, 2019)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการพัฒนาการจัดการศึกษาพยาบาลและรูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 บนหลักการประสบการณ์นิยม สำหรับนักศึกษาพยาบาล ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้นำมาใช้อย่างแพร่หลายในการจัดการศึกษาพยาบาล เพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และเกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนจากการปฏิบัติ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกระบวนการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ หรือ การลงมือทำ ซึ่ง “ความรู้” ที่เกิดขึ้นจะเป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ โดยผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง บทบาทของผู้สอนคือ ผู้สนับสนุน และเป็นแหล่งความรู้ ของผู้เรียน ผู้สอนต้องลดบทบาทในการสอน และการให้ข้อความรู้แก่ผู้เรียน และเพิ่มกระบวนการและกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น ด้วยวิธีการที่หลากหลาย

คำสำคัญ: ปรัชญาประสบการณ์นิยม, การศึกษาพยาบาลในศตวรรษที่ 21, การเรียนรู้จากการปฏิบัติ

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: kob7712@gmail.com เบอร์โทรศัพท์ 089-8765470)

Abstract

This article aimed to describe teaching styles that promote 21st century skills in nursing education, based on the philosophy of Experimentalism. The concept of Experimentalism has been used widely in nursing education, in order to help the students reach the intended learning outcomes of the course as well as skills and learning in the 21st century. It is a student-centered teaching method that is based on practice. The knowledge is gained from experience, where the students are responsible for their own learning. The role of teachers is as facilitators, and resource persons for learners. Instructors need to reduce the role of teaching and lecture. They should increase the processes and activities to keep the students motivated to do activities with various methods.

Keywords: Experimentalism, Nursing Education in The 21st Century, Action Learning

บทนำ

สถาบันการศึกษาพยาบาลในระดับนานาชาติ รวมทั้งสถาบันการศึกษาพยาบาลของไทย ต่างก็ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องปฏิรูปการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากการปฏิบัติการพยาบาลในศตวรรษที่ 21 ต้องเผชิญกับความต้องการการดูแลที่หลากหลาย จึงต้องปรับให้ก้าวทันกับการดูแลสุขภาพที่แตกต่างกันอย่างรวดเร็ว นักการศึกษาพยาบาล ต้องประเมินและทบทวนหลักสูตรการศึกษา กลยุทธ์การเรียนการสอน และโปรแกรมที่นำมาใช้เพื่อเตรียมพยาบาลวิชาชีพใหม่อย่างสม่ำเสมอ (Fawaz, Hamdan-Mansour, & Tassi, 2018) การเตรียมบุคลากรทางการพยาบาลในศตวรรษที่ 21 นั้น ต้องพัฒนาหลักสูตรที่มุ่งเน้นอนาคต ซึ่งตอบสนองความต้องการด้านการดูแลสุขภาพที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ด้วยชุดทักษะทางคลินิกขั้นสูงและขอบเขตการปฏิบัติที่กว้างขวาง (Schwendima, Fierz, Spichiger, Marcus, & Geest, 2019) พยาบาลไม่เพียงแต่จะต้องมีทักษะการปฏิบัติ แต่จำเป็นต้องมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เหมาะสมในการเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ดังนั้น การจัดการศึกษาพยาบาล นับว่า มีความสำคัญมาก ที่สถาบันการศึกษาและหน่วยบริการจะต้องทำงานร่วมกันท่ามกลางความซับซ้อนของการดูแลสุขภาพ เพื่อผลักดันให้วิชาชีพการพยาบาลก้าวไปข้างหน้า (Mannino, & Otter, 2016) เนื่องจากบริบทของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ยุคปัจจุบันและอนาคต สังคมจึงต้องการพยาบาล ที่สามารถคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาได้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการติดต่อสื่อสาร และมีความรู้ผู้สำเร็จการศึกษา จึงต้องได้รับการเตรียมพร้อมสำหรับการปฏิบัติในศตวรรษที่ 21 โดยการศึกษาต้องมีทั้งภาคทฤษฎีที่เหมาะสม ภาคปฏิบัติในห้องทดลอง และการปฏิบัติการพยาบาลในสถานการณ์จริง เพื่อให้เชื่อมโยงกับสภาพการณ์จริงให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Kunaviktikul, 2015) ทั้งนี้ สถาบันการศึกษาพยาบาล จะต้อง มีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องมีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาการศึกษาเป็นพื้นฐาน และวิเคราะห์ไปสู่หลักการ แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ หลักการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาศักยภาพ

แนวคิดปรัชญาประสบการณ์นิยม ได้นำมาใช้อย่างแพร่หลายในการจัดการศึกษาพยาบาล ด้วยวิชาชีพพยาบาล เป็นวิชาชีพที่กระทำกับมนุษย์ และจากการเปลี่ยนแปลงบริบทของสังคม ส่งผลให้ปัญหาสุขภาพยิ่งนับวันเพิ่มความยุ่งยาก ซับซ้อนมากขึ้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สถาบันการศึกษาพยาบาลจะต้องจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมของพยาบาล ให้มีทักษะก้าวทันยุคศตวรรษที่ 21 บทความนี้จึงได้นำเสนอการจัดการศึกษาและรูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 บนฐานปรัชญาประสบการณ์นิยมสำหรับนักศึกษาพยาบาล

ปรัชญาประสบการณ์นิยม (Empiricism)

ปรัชญาประสบการณ์นิยม (Empiricism) เป็นแนวคิดที่ว่า ความรู้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ความคิดของมนุษย์เติบโตและพัฒนาโดยเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม (Horowitz, 1937) ปรัชญาประสบการณ์นิยมให้ความสำคัญเกี่ยวกับประสบการณ์ตรงเป็นสำคัญ จึงถือได้ว่าเป็นการริเริ่มแนวความคิดประสบการณ์นิยม (Kunpanya, 2014) ซึ่งเป็นปอเกิดของความรู้ทุกอย่าง คำว่า “Empiricism” มาจากรากศัพท์ภาษากรีก คำว่า “Empeiria” และได้กลายมาเป็นภาษาอังกฤษ คำว่า “Experience” ซึ่งหมายถึง “ประสบการณ์” ปรัชญาประสบการณ์นิยม ตามแนวคิดของเดวิด ฮูม เชื่อว่า ประสบการณ์เป็นที่มาของความรู้ (Experience Knowledge) โดยมีประสาทสัมผัสที่ทำหน้าที่สืบต่อจากโลกภายนอก (External World) ความรู้เกิดขึ้นเมื่อประสาทสัมผัส ระหว่างสิ่งที่ปรากฏ และความเกี่ยวข้องของสิ่งต่าง ๆ นอกกายกับอวัยวะสัมผัสของเราแล้ว ทำให้เกิดการรับรู้ มโนภาพของผู้อื่นเราไม่ได้โดยตรง แต่รู้ได้โดยการถ่ายทอด ประสบการณ์นิยมมีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งถึงคริสต์ศตวรรษที่ 17 การที่โลกมีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และ วิทยาการอื่น ๆ เกิดขึ้น ส่งผลให้ทฤษฎีแบบประสบการณ์นิยมก่อตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว จนเห็นได้ชัด (Vajiravamsa (Kamon), 2017) เช่นเดียวกับ แนวคิดปรัชญาประสบการณ์นิยมของ จอห์น ดิวอี้ เป็นปรัชญาการศึกษาที่ยกย่องประสบการณ์ เน้นให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้สถานการณ์จริง “ประสบการณ์” ตามความคิดของจอห์น ดิวอี้ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ประสบการณ์ปฐมภูมิ (Primary Experience) และ ประสบการณ์ทุติยภูมิ (Secondary Experience) ประสบการณ์ปฐมภูมิ คือ ประสบการณ์ที่ยังไม่ได้คิดไตร่ตรอง ส่วนประสบการณ์ทุติยภูมิ เป็นความรู้ที่ผ่านกระบวนการคิดไตร่ตรองแล้ว ประสบการณ์ที่เกิดจากการคิดไตร่ตรอง (Reflective Thought) เรียกอีกอย่างว่าประสบการณ์การรู้ (Cognitive Experience) (Ruangsong, 2013) ตัวอย่างเช่น นักศึกษาพยาบาล ไม่ได้ปิดสายให้สารน้ำ ขณะถอดสายให้สารน้ำจากตัวผู้ป่วย สารน้ำจึงไหลเรี่ยราดบริเวณแขนผู้ป่วยและที่นอน เป็นประสบการณ์ปฐมภูมิ เมื่อนักศึกษาเกิดการเรียนรู้จากผลของการไม่ปิดสายสารน้ำ ทำให้ผู้ป่วยและญาติไม่พอใจ และไม่ยอมให้สารน้ำเรี่ยราดอีก จึงต้องมีความรอบคอบในการทำหัตถการปลดสายให้สารน้ำผู้ป่วย ซึ่งเป็นประสบการณ์ทุติยภูมิ

จะเห็นได้ว่า ประสบการณ์ทุติยภูมิ เป็นประสบการณ์ที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล เนื่องจาก ปฏิบัติการพยาบาล เป็นการกระทำต่อชีวิตมนุษย์ ดังนั้น ความรู้ในวิชาชีพทั้งมวลต้องผ่านกระบวนการคิดไตร่ตรอง เพื่อความปลอดภัยของผู้รับบริการ

ปรัชญาประสบการณ์นิยมกับการศึกษา

ปรัชญาการศึกษามีความสัมพันธ์กันอย่างมาก ปรัชญาช่วยให้เกิดความชัดเจนทางการศึกษา และทำให้นักศึกษาสามารถดำเนินการทางการศึกษาได้อย่างถูกต้องรัดกุม เพราะได้ผ่านการพิจารณา วิพากษ์ วิเคราะห์อย่างละเอียดทุกแง่มุม ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน ขจัดความไม่สอดคล้อง และหาทางพัฒนาแนวคิดใหม่ ให้กับการศึกษา (Meesuk, 2009) ปรัชญาประสบการณ์นิยม มีแนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรว่า หลักสูตรเป็นมวลประสบการณ์ เน้นการเสริมสร้างประสบการณ์ทางสังคม เน้นกระบวนการเรียนรู้ ไม่เน้นเนื้อหาสาระ มีแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอน ที่เน้นการเรียนรู้โดยวิธีแก้ปัญหา และอาศัยประสบการณ์ที่สถาบันการศึกษาจัดให้ ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ในขณะที่นำความรู้ไปใช้ เช่น ให้ทำโครงการหรือกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาคำตอบใหม่ ๆ (Malaichaisit, 2019) ดังเช่น แนวคิดของผู้นำนักปราชญ์ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษาอย่างแพร่หลาย คือ “การเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง” ฝึกให้มนุษย์แก้ปัญหา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากการกระทำ ฝึกปฏิบัติ ฝึกคิด ฝึกลงมือทำ ฝึกทักษะกระบวนการต่าง ๆ ประสบการณ์ที่มนุษย์พบหรือเผชิญ มีอยู่ 2 ประเภทคือ 1) ขั้นปฐมภูมิ เป็นประสบการณ์ที่ไม่เป็นความรู้ หรือยังไม่ได้คิดแบบไตร่ตรอง เช่น การเตรียมวัสดุอุปกรณ์สำหรับทำความสะอาดแผลผู้ป่วยไม่ครบถ้วน ส่งผลให้ขณะทำความสะอาดแผล ต้องกลับไปจัดหาอุปกรณ์เพิ่มเติม 2) ขั้นทุติยภูมิ เป็นความรู้ ที่ผ่านการคิดไตร่ตรอง เช่น การเตรียมวัสดุอุปกรณ์สำหรับทำความสะอาดแผลผู้ป่วย โดยเรียง

ตามลำดับขั้นตอนการทำ ส่งผลให้สามารถจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ครบถ้วนในครั้งเดียว ประโยชน์ของ จอห์น ดิวอี้ เป็นปรัชญาที่ยกย่องประสบการณ์ ผู้เรียนต้องเรียนรู้จากการกระทำในสถานการณ์จริง การจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่เน้นการปฏิบัติจริง เป็นการจัดการกิจกรรมในลักษณะกลุ่มปฏิบัติการ ที่เรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรงจากการเผชิญ สถานการณ์จริงและการแก้ปัญหา เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียน คิดเป็นและแก้ปัญหาเป็น โดยการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ บางครั้งก็เรียกวิธีสอนนี้ว่า การสอนแบบ วิทยาศาสตร์ (Ruangrong, 2013) ดังเช่น ผลการศึกษา การทบทวนอย่างเป็นระบบ: การอำนวยความสะดวกในการ เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักในนักศึกษาพยาบาลระดับปริญญาตรี ของไวลสันสกี และคณะ (Wosinski, Belcher, Dürrenberger, Allin, Stormacq, & Gerson, 2018) พบว่า คุณภาพของการมีปฏิสัมพันธ์ในกลุ่ม มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอน นักศึกษาพยาบาลได้รับทักษะที่ส่งเสริมการใช้เหตุผล ทางคลินิก และผู้สอนควรได้รับการฝึกอบรมเพื่อนำทีม ตลอดกระบวนการเรียนรู้ในแบบการเรียนรู้โดยใช้ปัญหา เป็นหลัก เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง เป็นการเรียนรู้ในแบบการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ผู้เรียน จะเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ซึ่งรูปแบบที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ รวมทั้งการเรียนรู้โดยใช้ ปัญหาเป็นหลัก ซึ่งในต่างประเทศได้รับความนิยมทั้งในสถาบันการศึกษาการแพทย์ การพยาบาล และการศึกษา สาขาวิชาอื่น ๆ สำหรับการศึกษาในประเทศไทยได้มีการผลักดันที่จะชดเชยรูปแบบดั้งเดิมของการสอนรูปแบบที่ ครูเป็นศูนย์กลาง (Klunklin, Subpaiboongid, Keitlertnapha, Viseskul, & Turale, 2011)

ปรัชญาประสบการณ์นิยม เป็นแนวคิดปรัชญาการศึกษาที่มีการนำมาใช้กันอย่างแพร่หลาย แนวคิด ปรัชญาประสบการณ์นิยม เชื่อว่า วิธีการค้นหาความจริงต้องกระทำโดยผ่านการทดลอง หรือการลงมือปฏิบัติ ซึ่ง การเรียนรู้โดยผ่านประสบการณ์ ช่วยให้นักศึกษาพยาบาลได้พัฒนาศักยภาพตนเองไปสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ เสริมสร้างให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21

การศึกษาพยาบาลในศตวรรษที่ 21

ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

สถานการณ์ของโลกในศตวรรษที่ 21 มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม และการศึกษา ซึ่งมีความแตกต่างจากศตวรรษที่ 20 และ 19 เป็นอย่างมาก กระแส การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีวิตของสังคมโลก ทักษะในอนาคตใหม่หรือทักษะการเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21 จึงถูกพัฒนาขึ้น เพื่อให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้แก่ 3Rs x 7Cs (Trilling, & Fadel, 2009) 3Rs ประกอบด้วย 1) การอ่าน (Reading) 2) การเขียน (Writing) และ 3) Arithmetic (คณิตศาสตร์) 7Cs ประกอบด้วย 1) ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) 2) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) 3) ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม (Cross Cultural Understanding) 4) ทักษะด้าน ความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) 5) ทักษะด้าน การสื่อสาร สารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information, and Media Literacy) 6) ทักษะ ด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) และ 7) ทักษะ ด้านอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) ขณะเดียวกันการปฏิบัติการพยาบาลใน ศตวรรษที่ 21 ต้องเผชิญกับความต้องการการดูแลที่ซับซ้อนและหลากหลาย จึงต้องปรับให้ก้าวทันกับการดูแล สุขภาพที่แตกต่างกันอย่างรวดเร็ว (Fawaz, Hamdan-Mansour, & Tassi, 2018) ทักษะในศตวรรษที่ 21 จึง เป็นสมรรถนะที่สถาบันการศึกษาพยาบาล ต้องมุ่งสร้างบัณฑิตหรือผู้เรียนให้มีศักยภาพและความสามารถที่จะ พัฒนาตนเองและสังคม มุ่งผลิตบัณฑิตพยาบาลศาสตร์ ไปสู่ความสำเร็จ ในยุคศตวรรษที่ 21 เพื่อให้บริการ สุขภาพประชาชน ที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม ดังนั้น การออกแบบการจัดการศึกษาใน หลักสูตรจึงมีความสำคัญต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สังคมคาดหวังให้เกิดกับผู้เรียน

จากผลการวิจัย เรื่อง อนาคตภาพของการจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตในบริบทประชาคมอาเซียน ของ Kotra, Phoklin, & Krommuang (2017) พบว่า นอกเหนือจากแนวคิดทฤษฎีทางการพยาบาล เช่น แนวคิดทฤษฎีการดูแลอย่างเป็นองค์รวมแล้ว การจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตในบริบทประชาคม ยังต้องให้ความสำคัญกับการเข้าใจเกี่ยวกับมนุษย์และผู้รับบริการ และคำนึงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น ประเด็นดังกล่าวจำเป็นต้องต่อยอดกระบวนการจัดประสบการณ์สำหรับนักศึกษา นอกจากนั้นการจัดการศึกษาพยาบาลจะต้องยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง หลักการจัดการศึกษาพยาบาล ต้องประกอบด้วย 1) การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม การมีจิตเมตตา 2) การส่งเสริมให้มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ รู้เท่าทันสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อม และ 3) สอดคล้องตามกรอบ TQF สาขาพยาบาลศาสตร์ การประกันคุณภาพการศึกษา และการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือ ต้องคิดเป็น รู้จักคิดเป็นระบบ รู้จักการนำตัวเอง ด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน ควรใช้เทคนิคและวิธีการเรียนการสอนที่หลากหลายมากขึ้นและคำนึงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม

นอกจากนี้ การเรียนการสอนในภาคปฏิบัติการพยาบาล ถือว่ามีความสำคัญยิ่งต่อการเป็นพยาบาลที่มีความสามารถให้การพยาบาลต่อไปในอนาคต ผู้สอนจำเป็นต้องให้โอกาสนักศึกษาในการฝึกปฏิบัติตามวัตถุประสงค์รายวิชาอย่างแท้จริง ทั้งในสถานบริการสุขภาพทุกระดับและในชุมชน ดังนั้นวิชาฝึกปฏิบัติทุกวิชา ผู้เรียนควรจะได้เรียนรู้ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ทุกทักษะ ร่วมไปกับการใช้ความรู้ที่เรียนมาจากวิชาที่เป็นพื้นฐาน โดยการมอบหมายงานและให้นักศึกษาได้มีโอกาสฝึกทักษะการเป็นผู้นำ ได้แก่ การติดต่อ สื่อสาร การมีมนุษยสัมพันธ์ การตัดสินใจ การคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การเข้าใจผู้ที่มีวัฒนธรรมต่างกัน และการใช้เทคโนโลยี รวมทั้งมุ่งเน้นการมีคุณธรรมจริยธรรมในการให้การพยาบาลด้วย (Kunaviktikul, 2015) นอกจากนี้มีผลการศึกษาที่พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาพยาบาลในศตวรรษที่ 21 นั้นต้องมีทักษะในการดำเนินชีวิต สามารถสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นได้ สามารถทำงานเป็นทีม มีความเป็นผู้นำ กล้าคิด มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถสร้างนวัตกรรม การวิจัย กล้าที่จะเปลี่ยนแปลง (Kotra, Phoklin, & Krommuang, 2017)

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21

จากการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต โดย Suwanjaroen, Sarakshetrin, & Malai (2017) ได้ศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์เอกสาร (Content Analysis) จากเอกสารตำรา งานวิจัย บทความวิชาการที่มีการตีพิมพ์เผยแพร่เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 จำนวน 10 รูปแบบ ผลการสังเคราะห์ พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวช่วยส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในด้านต่อไปนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการสืบเสาะและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม (Group Investigation Instructional Model) ส่งเสริมทักษะการอ่าน การเขียน ทักษะเลขคณิต ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร

2. รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการคิดอุปนัย (Inductive Thinking Instructional Model) ส่งเสริมทักษะการอ่าน การเขียน เลขคณิต ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะด้านอาชีพ และทักษะการเรียนรู้

3. รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการคิดสร้างสรรค์ (Synectics Instructional Model) ส่งเสริมทักษะการอ่าน การเขียน ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ

ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะด้านอาชีพ และทักษะการเรียนรู้

4. รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการคิดแก้ปัญหาอนาคต ตามแนวคิดของทอร์เรนซ์ (Torrance's Future Problem Solving Instructional Model) ส่งเสริมทักษะการอ่าน การเขียน ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะด้านอาชีพ และทักษะการเรียนรู้

5. รูปแบบการเรียนการสอนโดยการสร้างเรื่อง (Storyline Method) ส่งเสริมทักษะการอ่าน การเขียน ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ

6. รูปแบบการเรียนการสอน ตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT ส่งเสริมทักษะการอ่าน การเขียน ทักษะเลขคณิต ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ ทักษะด้านอาชีพ และทักษะการเรียนรู้

7. รูปแบบการเรียนการสอนของการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Instructional Models of Cooperative Learning) ส่งเสริมทักษะการอ่าน การเขียน ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะด้านอาชีพ และทักษะการเรียนรู้

8. รูปแบบการเรียนการสอนทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์ ส่งเสริมทักษะการอ่าน การเขียน ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ ทักษะด้านอาชีพ และทักษะการเรียนรู้

9. รูปแบบการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง: โมเดลชิปปา (CIPPA Model) หรือรูปแบบการประสานหัวแนวคิด ส่งเสริมทักษะการอ่าน การเขียน ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะด้านอาชีพ และทักษะการเรียนรู้

10. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนจากการปฏิบัติ (Action Learning) ส่งเสริมทักษะการอ่าน การเขียน ทักษะเลขคณิต ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ ทักษะด้านอาชีพ และทักษะการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนบนฐานปรัชญาประสบการณ์นิยมที่ส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21

ปรัชญาประสบการณ์นิยม มีแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอน ที่เน้นการเรียนรู้โดยวิธีแก้ปัญหา และอาศัยประสบการณ์ที่สถาบันการศึกษาจัดให้ ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ในขณะที่นำความรู้ไปใช้ เช่น ให้ทำโครงการหรือกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาคำตอบใหม่ ๆ (Malaichaisit, 2019) ประสบการณ์ ตามแนวคิดปรัชญาประสบการณ์นิยม หมายถึงถึงสิ่งที่มีมนุษย์กระทำ คิดและรู้สึก รวมถึงการคิดอย่างใคร่ครวญ และการลงมือกระทำ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทั้งหมดที่เกิดขึ้นครบถ้วนแล้ว จึงเรียกว่าเป็นประสบการณ์ (Meesuk, 2009) รูปแบบการจัดการ

เรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 10 รูปแบบดังข้างต้น มีแนวคิด/หลักการการจัดการเรียนรู้ บนฐานคิดปรัชญาประสบการณ์นิยม

รูปแบบการจัดการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21	สรุปแนวคิด/หลักการเรียนรู้ บนฐานคิดปรัชญาประสบการณ์นิยม
รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการสืบเสาะ และแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม	การพัฒนาความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน โดยผ่านการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อค้นหาคำตอบสำหรับโจทย์ประเด็นปัญหา กระบวนการกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการเรียนรู้รายบุคคล ความรู้ที่ได้ เป็นการนำประสบการณ์หรือความรู้เดิมมาใช้ในการประสบการณ์ใหม่
รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการคิดอุปนัย	การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างมโนทัศน์ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ ตีความ และหาข้อสรุป แล้วจึงนำข้อสรุปที่ได้ไปประยุกต์ใช้
รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการคิด สร้างสรรค์	การเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียน คิดและแก้ไขปัญหาด้วยแนวความคิดใหม่ ๆ ที่แตกต่างไปจากเดิม ผลการเรียนรู้ทำให้เกิดแนวคิดใหม่ และนำความคิดใหม่นั้น ไปใช้ให้เป็นประโยชน์
รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการคิด แก้ปัญหาอนาคต ตามแนวคิดของทอรัแรนซ์	เน้นให้ผู้เรียนคิดหาแนวทางหรือวิธีการในการแก้ไขปัญหา โดยเน้นการพัฒนาทักษะการคิดเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาปัจจุบัน และให้ตระหนักถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้น เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดในอนาคต ผ่านเทคนิคการระดมสมองร่วมกัน
รูปแบบการเรียนการสอนโดยการสร้างเรื่อง	การเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล คือ การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง หรือการลงมือกระทำ หรือการได้มีส่วนร่วมของผู้เรียน ได้ดึงความคิดและประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมรอบตัว เพื่อสร้างองค์ความรู้
รูปแบบการเรียนการสอนตามวัฏจักร การเรียนรู้ 4 MAT	การเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับความถนัดของผู้เรียนที่ครบถ้วนทั้ง 4 แบบ คือ 1) ถนัดการใช้จินตนาการ มักจะค้นหาเหตุผล 2) ถนัดการวิเคราะห์จะค้นหาข้อเท็จจริง 3) ถนัดใช้สามัญสำนึก จะแสวงหาวิธีการ และ 4) ชอบค้นหาความรู้ด้วยตนเอง มักจะลงมือกระทำ
รูปแบบการเรียนการสอนของการเรียนรู้ แบบร่วมมือ	การพัฒนาผู้เรียน ด้านทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น การประสานงาน การแสวงหาความรู้ และการแก้ปัญหา ฯลฯ โดยอาศัยหลักการพึ่งพาช่วยเหลือกัน และการมีปฏิสัมพันธ์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไม่ใช่เพื่อการแข่งขันกัน
รูปแบบการเรียนการสอนทักษะกระบวนการ เผชิญสถานการณ์	การจัดการศึกษาควรสอดคล้องกับการดำเนินชีวิต ซึ่งต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะเข้าใจภาวะที่ต้องเผชิญ เรียนรู้ที่จะต่อสู้กับปัญหาเรียนรู้ที่จะผสมผสานวิธีแก้ไขปัญหามาจนสำเร็จลุล่วง
รูปแบบการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง : โมเดลซีปปา (CIPPA Model) หรือรูปแบบการประสานห้าแนวคิด	แนวคิด “CIPPA” ห้าแนวคิด คือ หลักการสร้างความรู้ ด้วยตนเอง (C= Construction of Knowledge) หลักกระบวนการกลุ่มและการเรียนรู้แบบร่วมมือ (I - Interaction) หลักความพร้อม ในการเรียนรู้ (P= Process Skills) หลักการเรียนรู้กระบวนการ (P=Physical Partition) และหลักการถ่ายโอนการ

รูปแบบการจัดการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21	สรุปแนวคิด/หลักการเรียนรู้ บนฐานคิดปรัชญาประสบการณ์นิยม
รูปแบบการจัดการเรียนการสอนจากการปฏิบัติ	เรียนรู้โดยนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ (A = Application) ในสถานการณ์ที่หลากหลาย ความรู้นั้นก็จะเป็นประโยชน์ การเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง เป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะกลุ่มปฏิบัติการที่เรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรง จากการเผชิญสถานการณ์จริงและการแก้ปัญหา เน้นให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็นและแก้ปัญหาเป็น

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ดังกล่าวข้างต้น รูปแบบการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาได้ครอบคลุมหลักสูตรที่หลากหลาย การเรียนรู้ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพลังจาก "การเรียนรู้โดยการลงมือทำ" (Learning by Doing) และจาก "ประสบการณ์โดยตรง" (Roberts, 2017) นับเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการเสริมสร้างทักษะวิชาชีพพยาบาล เพื่อประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนการศึกษาพยาบาล อันจะส่งผลต่อสมรรถนะของบัณฑิตพยาบาลในศตวรรษที่ 21

รูปแบบการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

รูปแบบการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ถือเป็นต้นแบบของแนวคิด Teach Less, Learn More หรือ “สอนให้น้อยลง เรียนรู้ให้มากขึ้น” (Suwanjaroen, Sarakshetrin, & Malai, 2017) การเรียนรู้จากการปฏิบัติเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา ผ่านการแบ่งปันประสบการณ์ การไตร่ตรองและการสอบถาม เป็นความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและการไตร่ตรอง ซึ่งการเรียนรู้จากการปฏิบัตินั้น การไตร่ตรอง นับว่าสำคัญเนื่องจากเมื่อได้เรียนรู้จากประสบการณ์ การไตร่ตรองทำให้การกระทำในอนาคต มีความชัดเจนยิ่งขึ้น (Welskop, 2014)

การเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นรูปแบบของการเรียนรู้ ที่ได้รับการยอมรับว่าสามารถสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวร จากการฝึกหัดหรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคล (Watjinda, 2017) ผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงรุก มีการออกแบบการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้จากการบริการและการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่ง Bouchaud, Brown, & Swan (2017) ได้กล่าวถึง การสร้างกระบวนการทัศนศึกษาใหม่เพื่อเตรียมพยาบาล สำหรับศตวรรษที่ 21 ว่า การเรียนรู้จากการบริการ เป็นบริการที่มีต่อชุมชน กลุ่มองค์กร หรือประชากรร่วมกับการสอนเชิงวิชาการและการเรียนรู้ประสบการณ์การบริการถูกรวมเข้ากับหลักสูตรและต้องการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในโครงการเฉพาะและมีคุณค่าต่อกลุ่มองค์กรหรือประชากรขณะเดียวกันก็ช่วยเพิ่มความเข้าใจของเนื้อหาหลักสูตร ส่วนการเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกกิจกรรมเพื่อฝึกฝนและพัฒนาทักษะ ความรับผิดชอบในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสะท้อนจะช่วยให้การวิเคราะห์และสังเคราะห์ประสบการณ์ และรับความรู้ใหม่

องค์ประกอบของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

กระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้ (Marquardt, 2004)

1. ประเด็นปัญหา (A Problem) การเรียนรู้จากการปฏิบัติ ประเด็นปัญหาหรือปัญหาจริงที่ต้องแก้ไขปรับปรุง มีความสำคัญต่อการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาพยาบาล และเป็นโอกาสที่กลุ่มนักศึกษาจะได้เรียนรู้ ร่วมกัน และสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้น

2. กลุ่มเรียนรู้ (A Group) จำนวนสมาชิกควรมีประมาณ 4 - 8 คน ที่มีความแตกต่างทางความรู้และประสบการณ์ เพื่อให้ นักศึกษาพยาบาลมีมุมมองที่หลากหลาย มีมุมมองใหม่ ๆ โดยกลุ่มจะได้รับมอบหมายให้ศึกษาประเด็นปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบที่แน่ชัด

3. ประเด็นคำถาม (Questions) กระบวนการซักถามที่ชาญฉลาด และการฟังที่ไตร่ตรอง เป็นกุญแจสู่ความสำเร็จของการเรียนรู้ และความคิดริเริ่ม จะต้องกระตุ้นให้เกิดการสะท้อนแง่มุมที่ไม่เคยทราบ โดยเน้นไปที่คำถามที่ถูกต้องมากกว่าการแสวงหาคำตอบที่ถูกต้อง ประเด็นคำถามเป็นเครื่องมือช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ สร้างการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม สร้างนวัตกรรมและการคิดเชิงระบบและส่งผลต่อการเรียนรู้ต่อเนื่อง นักศึกษาพยาบาลได้เข้าใจ ในประเด็นปัญหา ได้แสวงหาทางเลือกที่หลากหลาย ได้ไตร่ตรองอย่างรอบคอบ แล้วจึงลงมือปฏิบัติ

4. การปฏิบัติ (Action) การเรียนรู้จำเป็นต้องมีปฏิบัติการกลุ่ม ซึ่งกลุ่มจะต้องมีพลังคือความสามารถ และมีความรู้ที่จะดำเนินการ โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ปัญหา การกำหนดเป้าหมาย การศึกษาทางเลือก และการปฏิบัติการ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อกลุ่มได้ใคร่ครวญไตร่ตรองประสบการณ์ที่เกิดขึ้น

5. การเรียนรู้ (Learning) สมาชิกจะต้องมีความมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้ ไม่ได้เน้นการแก้ปัญหาระยะสั้น แต่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในระดับบุคคล กลุ่มและองค์กร ยิ่งกลุ่มได้พัฒนาความรู้ความสามารถมากขึ้นเพียงใด คุณภาพของการปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาจะเพิ่มขึ้นตามตัว

6. ผู้แนะนำ (A Coach) การเรียนรู้จากการปฏิบัติจำเป็นต้องมีผู้แนะนำ เพื่อดำเนินการให้สมาชิกกลุ่มได้สะท้อน ต้องมีการสร้างพลวัตการเรียนรู้ (Learning Dynamics) ให้เกิดขึ้น ซึ่งต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม มีความกระตือรือร้น สนใจ ใฝ่รู้ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีการคิดอย่างเป็นระบบ มีแบบแผนทางความคิด ไม่ยึดติดกับความเชื่อกันคนเดิม มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการสนทนาที่เปิดเผย มีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบ ที่สำคัญต้องมีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง โดยที่ผู้สอนจะกระตุ้นให้ตั้งประเด็น และเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เกิดขึ้น

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมรูปแบบการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

การจัดกิจกรรมรูปแบบการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ 4 ขั้นตอน ได้แก่ (Ngamnil, 2017)

1. การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยผู้สอนมีบทบาทกระตุ้นให้นักศึกษาพยาบาลตั้งประสบการณ์เดิมมาเชื่อมโยงกับประสบการณ์ใหม่ เพื่อแบ่งปันประสบการณ์ร่วมกันระหว่างผู้เรียนด้วยกัน

2. การสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน ผู้สอนจะกระตุ้นผู้เรียนให้คิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดร่วมกัน เกี่ยวกับกรณีศึกษาผู้ป่วย เพื่อให้ได้ข้อสรุปหรือองค์ความรู้ใหม่ หรือเกิดปรับเปลี่ยนความคิดความเชื่อ

3. การนำเสนอความรู้ โดยผู้สอนให้ข้อมูลเกี่ยวกับ ความรู้ แนวคิด ทฤษฎี หลักการ ขั้นตอน หรือข้อสรุปต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนนำมาใช้ในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ หรือช่วยให้การเรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์

4. การลงมือปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ เป็นขั้นตอนที่สำคัญ โดยผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำเสนอความคิดรวบยอด ข้อสรุปหรือองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ ไปประยุกต์หรือทดลองใช้กับผู้ป่วยบริการ

เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รูปแบบการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

รูปแบบการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Action Learning) เป็นการจัดการเรียนรู้การสอนที่หลากหลาย ได้แก่ การเรียนรู้แบบแลกเปลี่ยนความคิด (Think pair-Share) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning Group) การเรียนรู้แบบใช้เกม (Games) การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity based Learning) การเรียนรู้แบบแผนผังความคิด (Concept Mapping) การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) และการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project based Learning) (Suwanjaroen, Sarakshetrin, & Malai, 2017) ในปัจจุบัน การเรียนรู้ ก่อนและหลังการฝึกประสบการณ์จริงกับผู้ป่วย สถาบันการศึกษาพยาบาลได้นำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยนำแนวคิดของปรัชญาประสบการณ์นิยม มาใช้ คือกระบวนการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองเสมือนจริง (Simulation Based

Learning) เป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ซึ่งทฤษฎีที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของโคลบ (Kolb's Experiential Learning Theory) กำหนดวงจรการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน คือ 1) การเรียนรู้ประสบการณ์รูปธรรม (Concrete Experience-CE (Feeling) 2) การสังเกตอย่างใคร่ครวญ (Reflection Observation-RO (watching)) 3) สร้างมโนทัศน์เป็นแนวความคิดนามธรรม (Abstract Conceptualization-AC (Thinking) และ 4) ประยุกต์หลักการไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ (Active Experimentation-AE (Doing) (Clarke, 2014 Cite by Shepherd, 2017) การใช้แบบจำลองก่อนและระหว่างการฝึกปฏิบัติทางคลินิกครั้งแรกของนักศึกษาพยาบาลเป็นกลยุทธ์การเรียนรู้ที่มีประโยชน์และมีประสิทธิภาพ และควรตระหนักถึงความวิตกกังวลในระดับสูงของนักศึกษาพยาบาลในระหว่างการฝึกภาคคลินิกครั้งแรกและออกแบบโปรแกรมเพื่อลดความวิตกกังวลผ่านสถานการณ์การจำลองเสมือนจริง (Khalaila, 2014) จากการประเมินผลลัพธ์ของนักเรียนในการฝึกปฏิบัติทางคลินิกครั้งแรก พบว่า ประสบการณ์และการรับรู้ของนักเรียนในการปฏิบัติทางคลินิกครั้งแรกจะแสดงอารมณ์ ซึ่งการสะท้อนตนเองช่วยให้นักเรียนรู้สึกผ่อนคลายและเข้าใจตนเองดีขึ้น (Reljic, 2019)

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองเสมือนจริง (SBL) การออกแบบสถานการณ์ และการสรุปผลการเรียนรู้จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ที่ผู้สอนต้องวางแผนการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างดี ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย การเตรียมสถานการณ์จำลองเสมือนจริง ขั้นตอนการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ และผลลัพธ์การเรียนรู้ การสรุปผลการเรียนรู้โดยการสะท้อนคิดประสบการณ์จากสถานการณ์จำลองช่วยถ่ายทอดความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจ วิเคราะห์ความคิด ความรู้สึกต่อกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติในสถานการณ์ และสรุปหลักการหรือแนวคิดที่จะนำไปประยุกต์ในสถานการณ์ใหม่ ผลลัพธ์การเรียนรู้ดังกล่าวส่งเสริมทักษะการปฏิบัติการพยาบาล การให้เหตุผลทางการพยาบาล การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การตัดสินใจทางการพยาบาล และทักษะที่ไม่ใช่การปฏิบัติการพยาบาล ได้แก่ การทำงานเป็นทีม และการสื่อสาร (Sinthuchai, & Ubolwan, 2017) จากผลการวิจัยเรื่องผลของโปรแกรมการเรียนการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองเพื่อพัฒนาความรู้ และทักษะการช่วยฟื้นคืนชีพขั้นพื้นฐาน สำหรับนักศึกษาพยาบาล ของ Norkaeo, Treenon, Chabuakam, Kanbupar, Teanthong, & Kaewmanee (2018) เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการเรียนการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองพัฒนาความรู้และทักษะการช่วยฟื้นคืนชีพขั้นพื้นฐาน สำหรับนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 2 พบว่า โปรแกรมสอนช่วยให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้การช่วยฟื้นคืนชีพขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้น ทักษะการช่วยฟื้นคืนชีพขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้น ทั้งหลังสอนทันที ติดตามหลังสอน 1 เดือน และ 3 เดือน นักศึกษามีความพึงพอใจโปรแกรมการเรียนการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง ระดับมาก

จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการศึกษาพยาบาล ซึ่งนักศึกษาพยาบาลจะต้องผ่านการฝึกฝนทักษะปฏิบัติการพยาบาล ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาพยาบาลและมาตรฐานวิชาชีพที่กำหนด เพื่อพร้อมที่จะเข้าสู่วิชาชีพพยาบาลเพื่อการดูแลสุขภาพประชาชนตามความคาดหวังของสังคมท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในยุคศตวรรษที่ 21 นี้

สรุป

การจัดการศึกษาพยาบาลของสถาบันการศึกษา นับว่ามีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนบนฐานปรัชญาประสบการณ์นิยม ที่มุ่งเน้นเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะการอ่าน การเขียน ทักษะเลขคณิต การสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ การสื่อสาร สารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ ทักษะคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ และที่สำคัญทักษะวิชาชีพ และทักษะการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิด Teach Less, Learn More ที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน และให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ โดยการจัดการศึกษา ให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บนฐานคิดของปรัชญาประสบการณ์นิยม คือ “Learning by Doing” หรือ “การเรียนรู้โดยการปฏิบัติ” ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะใน

ศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการบูรณาการ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นับเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญยิ่งสำหรับนักศึกษาพยาบาล ที่สามารถเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้วยการออกแบบการเรียนรู้ที่ผสมผสาน 6 องค์ประกอบที่สำคัญ คือ ประเด็นปัญหา กลุ่มเรียนรู้ ประเด็นคำถาม ปฏิบัติการ การเรียนรู้และโค้ช โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน คือ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน การนำเสนอความรู้ และการลงมือปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ ดังนั้น การส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง (Active Learner) สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตนเอง สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ทั้งด้านทักษะการพยาบาล และด้านการสื่อสาร สื่อ สารสนเทศ ด้านคอมพิวเตอร์ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ นับเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้น ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูงสุด ได้พัฒนาศักยภาพผู้เรียน ในการใช้กระบวนการคิดขั้นสูง ได้แก่ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า และการนำความรู้ที่ได้ มาประมวลเรียบเรียงเพื่อประยุกต์ใช้ โดยที่ผู้สอนจะเป็น ผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ และสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติได้ด้วยตัวเองอย่างสมบูรณ์ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะต่างๆ ที่ต้องการในศตวรรษที่ 21 ได้ อันจะนำไปสู่วิชาชีพพยาบาล ที่สามารถเผชิญกับการดูแลปัญหาสุขภาพที่ซับซ้อน และยุ่งยาก ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. สถาบันการศึกษาพยาบาล ควรมุ่งเน้นการจัดการศึกษาบนฐานคิดปรัชญาประสบการณ์นิยม คือ “Learning by Doing” หรือ “การเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง” ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาประสบการณ์นิยม ที่สามารถส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาพยาบาล ได้ครอบคลุม คือ รูปแบบการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Action Learning) ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้น ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูงสุด สามารถพัฒนาจนเกิดคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ต้องการในศตวรรษที่ 21 ได้
2. สถาบันการศึกษา ต้องเปลี่ยนแปลงทัศนะของผู้สอนไปสู่กระบวนทัศน์ใหม่ (New Paradigm) มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิด Teach Less, Learn More โดยเฉพาะเทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในรูปแบบการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Action Learning) ที่หลากหลาย โดยส่งเสริมและ พัฒนาทั้งผู้สอนและผู้เรียน
3. สถาบันการศึกษา ควรให้ความสำคัญกับสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและเพียงพอ รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณ และเสริมสร้างสภาพแวดล้อม ให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย อันจะนำไปสู่สมรรถนะของบัณฑิตที่ตอบสนองความต้องการของสังคม
4. สถาบันการศึกษา ควรปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้จากในห้องเรียนออกสู่ภายนอก โดยเพิ่มชั่วโมงการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ และสัมผัสสถานการณ์จริงเพิ่มมากขึ้น

References

- Bouchaud, B., Brown, D., & Swan, B. A. (2017). Creating a New Education Paradigm to Prepare Nurses for the 21st Century. *Journal of Nursing Education and Practice*, 7(10), 27-35.
- Fawaz, M. A., Hamdan-Mansour A. M., & Tassi A. (2018). Challenges Facing Nursing Education in the Advanced Healthcare Environment. *International Journal of Africa Nursing*, 9, 105-110.
- Horowith, A. (2008). Experimentalism and education. *The Educational Forum*, 1(4), 403-425.
- Khalaila, R. (2014). Simulation in Nursing Duction: An Evaluation of Students' Outcomes at Their First Clinical Practice Combined with Simulations. *Nurse Education Today*, 34(2), 252-8.

- Klunklin, A., Subpaiboongid, P., Keitlertnapha, P., Viseskul, N., & Turale, S. (2011). Thai Nursing Students' Adaption to Problem-Based Learning : a Qualitative Study. *Nurse Education in Practice*, 11(6), 370-374. (in Thai)
- Kotra, P., Phoklin, S., & Krommuang, A. (2017). A Scenario of Educational Management of Undergraduate Nursing Curricula in the Context of ASEAN Community. *Journal of Health Science Research*, 1(2), 18-27. (in Thai)
- Kunaviktikul, W. (2015). Teaching and Learning in the Discipline of Nursing in the 21st Century. *Nursing Journal*, 42(2), 152-156. (in Thai)
- Kunpanya, P. (2014). *Empiricism*. Retrieved April 4, 2019 from <https://philosophy-suansunandha.com>.
- Mannino, J., & Cotter, E. (2016). Educating Nursing Students for Practice in the 21st Century. *International Archives of Nursing and Health Care*, 2(1), 1-4.
- Malaichaisit, K. (2019). *Empiricism and Education*. Retrieved August 6, 2019 from <https://www.academia.edu/17028803>
- Marquardt, M. J. (2004). *Optimatimozing the Power of Action Learning-The Compkete Summary*. Concordville: Soundview Executive Book Summaries.
- Meesuk, U. (2009). *Philosophy and education philosophy*. Retrieved August 6, 2019 from <https://www.kroobannok.com>. (in Thai)
- Ngamnil, S (2017). *Active Learning*. Learning Management Guide. Faculty of Humanities and Social Sciences. Kamphaeng Phet Rajabhat University. (in Thai).
- Norkaeo, D., Treenon, P., Chabuakam, N., Kanbupar, N., Teanthong, S., & Kaewmanee, C. (2018). Nursing Students Knowledge and Skills about Basic Life Support (BLS): The Effects of Simulation-Based Learning. *The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health*, 5(3), 84-95. (in Thai)
- Reljic, N. M., Pajnikihar, M., & Fekonj, Z. (2019). Self-Reflection During First Clinical Practice: The Experiences of Nursing Students. *Nurse Education Today*, 72(1), 61-66.
- Ruangrong, B. (2013). *Learning by Doing*. Retrieved April 4, 2019 from <http://taamkru.com/th>
- Roberts, J. W. (2012) *Beyond Learning by Doing Theoretical Currents in Experiential Education*. eBook Published 22 March 2012 New York Routledge.
- Schwendima, R., Fierz K., Spichiger E., Marcus B., & Geest S. D. (2019). *A Master of Nursing Science Curriculum*. Revision for the 21st century-a Progress Report BMC Medical Education volume 19, Article Number (135)
- Shepherd, I. (2017). *A Conceptual Framework for Simulation in Health Care Education*. A Thesis Submitted in Part Fulfilment of the Requirements for the Degree of Doctor of Education College of Arts and Education Victoria University.
- Sinthuchai, S., & Ubolwan, K. (2017). Fidelity Simulation Based Learning: Implementation to Learning and Teaching Management. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*, 18(1), 29-38. (in Thai)
- Suwanjaroen, J., Sarakshetrin, A., & Malai, C. (2017). Teaching Models to Enhance the 21st Century Skills for Bachelor's degree Nursing Students. *Nursing Journal Volume*, 44 (4), 177-178. (in Thai)

- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st Century Skills: Learning for Life in Our Times*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Vajiravamso (Kamol), P. (2017). Philosophical Empiricism of David Hume. *MBU Education Journal*, 5(1), 150-163. (in Thai)
- Welskop, W. (2014) ACTION LEARNING IN EDUCATION. Retrieved August 4, 2019 <https://www.researchgate.net/publication/25997121631>
- Wosinski, J., Belcher, A. E., Dürrenberger, Y., Allin, A. C., Stormacq, C., & Gerson, I. (2018). Facilitating Problem-Based Learning among Undergraduate Nursing Students: A Qualitative Systematic Review. *Nurse Education Today*, 60, 67-74.